

RESSÒ DE LA PARAULA

Instrumentalització política (II)

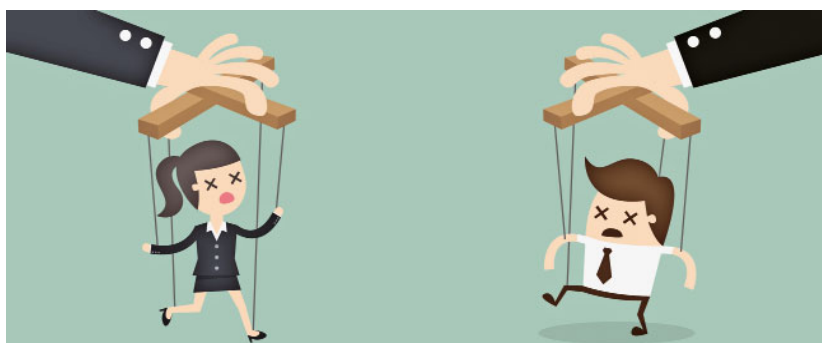

Hem de cuidar la fràgil flor de la democràcia.

La democràcia, tal com l'entendem avui, va néixer en una terra, en un humus cultural, que confiava cegament en la raó humana, la raó universal compartida per tots els éssers humans. Aquesta convicció permetia, d'una banda, reconèixer el dret del sufragi universal (una persona, un vot) i, per altra, creure en el diàleg per arribar a acords acceptats per tots.

Els fets, després de més de tres segles, no confirmen aquest optimisme radical. Tot és molt més complex, perquè l'ésser humà ho és en si mateix. La persona humana no és només raó freda. El polític, que mira sobretot de guanyar vots, sap que pot tocar molts altres ressorts per obtenir adhesions al seu projecte. Més encara ho sap el polític messiànic, és a dir, aquell que té la pretensió de canviar, no només l'exercici de l'autoritat, sinó també la cultura, tota la societat, les persones, les mentalitats...

Aquest fet origina, entre altres conseqüències, l'anomenada «instrumentalització política». Com l'acció política és considerada com un absolut,

CREAT PER DOODER - FREEPIK.COM

tot el que viu la persona s'hi subordina. Com ara la cultura o la religió.

La religió entra en aquesta forma de fer política sota dues formes, segons conveniència: o bé per aprofitar-se'n, o bé per atacar-la. En el primer cas, en barrejar els motius polítics amb els religiosos, aquests atorguen a la proposta política una força enorme, gairebé absoluta (el caràcter absolut que és propi de la fe religiosa): és com si es bategés una opció política específica. En el segon cas, el polític explota un sentiment anti-religiós, justificat ideològicament, o espontani, que es nodreix de febleses o fallades de la pròpia institució religiosa.

Llavors, almenys des del cristianisme, que a la seva base té el missatge de Jesucrist «doneu al Cèsar el que

és del Cèsar i a Déu el que és de Déu» (Mt 22,21), es produeix una contradicció greu. Luis Gómez Llorente, «clàssic» de l'esquerra socialista, va arribar a afirmar sobre el règim franquista:

«La religió va ser grollerament manipulada al servei de la política, perquè si hi ha una cosa veritablement ecumènica, universalista i oberta a ser compartida per tots els éssers humans com a signe amorós d'unió i no de divisió i enfrontament, és el missatge evangèlic de Jesucrist.»

No sempre ha estat la política la que s'ha aprofitat de la religió; també ha passat a l'inrevés. I la instrumentalització s'ha donat en polítics de dretes i d'esquerres, en persones religioses d'ideologia conservadora o revolucionària. Això s'explica per-

què ambdues dimensions de la persona incideixen en l'ètica: sovint poden compartir un mateix llenguatge sobre qüestions concretes.

Tanmateix, un cristià ha de saber discernir. Per a ell, atorgar un caràcter absolut a una opció política és una idolatria, que condueix a esclavitud. Només Déu és Déu i el seu reconeixement ens permet ser crítics i lliures per avançar en la història. Així com hi ha o pot haver-hi molts «cèsars» legítims, només hi ha un sol Déu, el Déu Pare de Jesucrist, que ens crida a buscar-lo i lluitar per aconseguir una vida cada vegada més perfecta.

Aquesta és la raó profunda de per què l'Església com a tal, alhora que assenyala la responsabilitat moral de tots els fidels en el camp de la política, no es pronuncia a favor o en contra d'una opció específica, sempre que aquesta no es vegi en clara i oberta contradicció amb els drets humans.

Així, la transcendència de la fe cristiana exigeix a l'Església no utilitzar el poder en l'àmbit de la política, però al mateix temps és la garantia de la nostra llibertat.

† **Agustí Cortés Soriano**
Bisbe de Sant Feliu
de Llobregat

APUNTS PER A L'ANÀLISI

Temps de festes majors

Aquestes darreres setmanes —i les que seguiran— han estat de festa major per a molts pobles, barris i ciutats de Catalunya, que s'han omplert d'activitats ben diverses. S'hi participa amb més o menys intensitat segons les preferències i l'edat. Probablement els més petits i joves en gaudeixen especialment. Els més grans, sense deixar de fer-ho, recorden moments de la infantesa i joventut, moments especials de la seva història personal i de la seva implicació en la història col·lectiva que entre tots han anat teixint.

En un moment o altre d'aquests dies de festa, la comunitat cristiana s'ha aplegat per compartir el pa i el vi com Jesús ens ensenyà a fer-ho. «Celebreu la festa amb alegria [...] a la presència del Senyor, el vostre Déu» (Lv 23,40). Sovint la festa és sota l'advocació de Maria, la senzilla noia de po-

ble que volia ser fidel al Senyor, que tenia el seu projecte de vida amb molts elements que han perdurat en el temps: casar-se amb un home bo, Josep, formar una família que esperava que fos beneïda amb fills... Déu, però, tergiversa els seus plans. Li demana que sigui mare de Jesús, el Salvador, amb totes les conseqüències. També, a vegades, ens poden succeir esdeveniments imprevistos: perdre o trobar una feina, una malaltia, enamorar-se, el traspàs d'una persona estimada... Maria escolta la crida, deixa que capgirin la seva vida. I amb el sí de Maria a Natzaret comença la salvació del món. «Perquè per a Déu no hi ha res impossible» (Lc 1,38). El projecte de Déu no s'ha esgotat. Hi ha molt per fer. Déu necessita persones de bona voluntat que siguin capaces de dir sí, com Maria, per continuar fent meravelles.

La paraula de Déu interpel·la personalment i també com a comunitat. Les comunitats parroquials estan cridades a ser testimonis de fe que emergeixen en la ciutat secular i que, des de la realitat en què estan immerses, han d'esdevenir evangelitzadores, sigui des de la formulació d'un primer anunci o des d'una acció pastoral més consolidada, atenent sempre les situacions de les persones i la seva llibertat.

Donem continuïtat al sí de Maria fent present l'amor de Déu en el món, des de la catequesi, des dels grups de fe, des dels moviments, des de la participació en el teixit associatiu, des de la proximitat del veïnatge, des del trobament amb les persones, les situacions... des del trobament de Déu en la pregària.

Enric Puig Jofra, SJ

ECO DE LA PALABRA

Instrumentalització política (II)

Hemos de cuidar la frágil flor de la democracia. La democracia, tal como la entendemos hoy, nació en una tierra, en un humus cultural, que confiaba ciegamente en la razón humana, la razón universal compartida por todos los seres humanos. Esta convicción permitía, por un lado, reconocer el derecho del sufragio universal (una persona, un voto) y, por otro, creer en el diálogo para llegar a acuerdos aceptados por todos.

Los hechos, después de más de tres siglos, no confirman este optimismo radical. Todo es mucho más complejo, porque el ser humano lo es en sí mismo. La persona humana no es sólo razón fría. El político, que busca sobre todo ganar votos, sabe que puede tocar otros muchos resortes para obtener adhesiones a su proyecto. Más aún lo sabe el político mesiánico, es decir, aquel que tiene la pretensión de cambiar, no sólo el ejercicio de la autoridad, sino también la cultura, toda la sociedad, las personas, las mentalidades...

Este hecho origina, entre otras consecuencias, la llamada «instrumentalització política». Como la acción política es considerada como un absoluto, todo lo que vive la persona se subordina a ella. Así, por ejemplo, la cultura o la religión.

La religión entra en esta forma de hacer política bajo dos formas, según convenga: bien para aprovecharse de ella, bien para atacarla. En el primer caso, al mezclar los motivos políticos con los religiosos, éstos otorgan a la propuesta política una fuerza enorme, casi absoluta (el carácter absoluto que es propio de la fe religiosa): es como si se bautizara una opción política específica. En el segundo caso, el político explota un sentimiento antirreligioso, justificado ideológicamente, o espontáneo, que se nutre de debilidades o fallos de la propia institución religiosa.

Entonces, al menos desde el cristianismo, que en su base tiene el mensaje de Jesucristo «dad al César lo que es del César y a Dios lo que es de Dios» (Mt 22,21), se produce una contradicción grave. Luis Gómez Llorente, «clásico» de la izquierda socialista, llegó a afirmar sobre el régimen franquista:

«La religión fue groseramente manipulada al servicio de la política, pues si hay algo verdaderamente ecuménico, universalista y abierto a ser compartido por todos los seres humanos como signo amoroso de unión y no de división y enfrentamiento, es el mensaje evangélico de Jesucristo.»

No siempre ha sido la política la que se ha aprovechado de la religión; también ha ocurrido al revés. Y la instrumentalización se ha dado en políticos de derechas y de izquierdas, en personas religiosas de ideología conservadora o revolucionaria. Esto se explica porque ambas dimensiones de la persona inciden en la ética: con frecuencia pueden compartir un mismo lenguaje sobre cuestiones concretas.

Sin embargo, un cristiano ha de saber discernir. Para él, otorgar un carácter absoluto a una opción política es una idolatría, que conduce a esclavitud. Sólo Dios es Dios y su reconocimiento nos permite ser críticos y libres para avanzar en la historia. Así como hay o puede haber muchos «césares» legítimos, sólo hay un solo Dios, el Dios Padre de Jesucristo, que nos llama a buscarlo y luchar para alcanzar una vida cada vez más perfecta.

Esta es la razón profunda de por qué la Iglesia como tal, al tiempo que señala la responsabilidad moral de todos los fieles en el campo de la política, no se pronuncia a favor o en contra de una opción específica, siempre y cuando ésta no se vea en clara y abierta contradicción con los derechos humanos.

Así, la trascendencia de la fe cristiana exige a la Iglesia no utilizar el poder en el ámbito de la política, pero al mismo tiempo es la garantía de nuestra libertad.

† Agustí Cortés Soriano
Obispo de Sant Feliu de Llobregat

VIDA DIOCESANA

13 anys caminant com a diòcesi

El proper dimarts 12 de setembre és l'aniversari de l'inici del ministeri de Mons. Agustí Cortés, primer bisbe de la Diòcesi de Sant Feliu de Llobregat. Ja fa 13 anys que, amb decret de sant Joan Pau II de data 15 de juny de 2004, va ser erigida la nova diòcesi, juntament amb la de Terrassa, totes dues sufragànies de l'Arxidiòcesi de Barcelona. Aquesta commemoració coincideix amb l'inici del tercer any del Pla Pastoral vigent, elaborat com a fruit de la reflexió diocesana en el 10è aniversari.

Enguany, la vida eclesial, amb totes les iniciatives a les parròquies i arxiprestats, podran il·luminar-se sota la referència evangèlica «Us he confiat la missió d'anar per tot arreu i donar fruit» (cf. Jn 15,16), per tal de créixer com a Església, testimoni d'amor en el món.

Enguany, la vida eclesial, amb totes les iniciatives a les parròquies i arxiprestats, podran il·luminar-se sota la referència evangèlica «Us he confiat la missió d'anar per tot arreu i donar fruit» (cf. Jn 15,16), per tal de créixer com a Església, testimoni d'amor en el món.

Inici de curs al Seminari Conciliar

El proper dimecres, 13 de setembre a les 19 h, tindrà lloc l'inici de curs per als seminaristes de Barcelona i Sant Feliu de Llobregat, amb la presència dels bisbes d'aquestes diòcesis, que celebraran l'Eucaristia i compartiran a continuació el sopar amb els estudiants i formadors.

En aquest nou curs s'incorpora un nou seminarista de la Diòcesi de Sant Feliu de Llobregat. Es tracta d'Alejandro Alan Lértora, vinculat a la parròquia de la Immaculada de Vilanova i la Geltrú, tot i que prové de la Diòcesi de Zárate-Campana (Argentina). A partir d'aquest curs col·laborarà, pastoralment, els caps de setmana amb la Parròquia de Sant Pere i Sant Pau del Prat de Llobregat.

Visita a l'Esplai Sol Naixent

El passat 26 de juliol, el bisbe Agustí Cortés, amb el president de la Fundació

Pere Tarrés, Josep Oriol Pujol; el president del Moviments de Centres d'Esplai Cristianisme

lans, Xavier Nus; i el consiliari del lleure del nostre bisbat i rector de Sant Esteve d'Ordal, Mn. Agustí Roig, van visitar el casal d'estiu de l'Esplai Sol Naixent, a Ordal, una de les iniciatives emparades pel MCECC en els mesos de vacances escolars.

Va ser ocasió d'estar amb els infants i monitors i de compartir, tot dinant amb aquests últims, iniciatives per al futur i reflexions entorn el món del lleure.

TWITTER DEL PAPA FRANCESC

@Pontifex: «Aneu, arribeu a totes les perifèries! Aneu, i allà sigueu Església, amb la força de l'Esperit Sant» (23 de juny).

@Pontifex: «La misericòrdia reconforta el cor i el fa sensible a les necessitats dels germans a través de compartir i participar» (24 de juny).

@Pontifex: «Cadascú de nosaltres és preciós; cadascú de nosaltres és insubstituïble als ulls de Déu» (25 de juny).

@Pontifex: «Aguseu la vista per veure els senyals de Déu presents a la realitat» (27 de juny).

Convivències a Taizé. Estiu jove 2017

La delegació de Pastoral de Joventut ha organitzat en aquest estiu dos moments forts per al jovent cristià de la diòcesi, distingint entre els menors i majors de 18 anys.

D'aquesta manera cada adolescent o jove pot trobar el que busca i necessita per créixer en la fe, individualment i com a grup.

Al mes de juliol va tenir lloc la Ruta del Císter, per a menors de 18 anys, de la qual ja us vam parlar al *Full Dominical* del 30 de juliol.

En canvi, del 19 al 27 d'agost va tenir lloc el viatge a Taizé, amb una quinzena de participants provinents de Vilanova i la Geltrú, El Prat de Llobregat, Sant Feliu de Llobregat i Ordal.

Aquesta setmana de convivència al poble de Taizé, amb els altres milers de joves i la comunitat ecumènica allà present fundada pel P. Roger Schutz, va tenir un accent especialment vocacional, en el sentit més ampli de la paraula: les pregàries, els tallers bíblics i la resta d'activitats miraven d'aprofundir el sentit de la vida de cada jove cristià.

Experiències com aquesta resulten molt positives perquè esdevenen un moment de collita i de tornar a sembrar alhora: són ocasió on neixen propostes i propòsits personals i de grup, que prenen forma durant el curs, ajudant a créixer i madurar en la vida dels joves, que es retrobaran de nou en moments forts del curs i a l'estiu.

Festivitat de Sant Llorenç a la Catedral

La festa del titular de la Catedral de la diòcesi és el 10 d'agost, patró de la vila de Sant Feliu de Llobregat, que celebra la seva festa major al voltant d'aquesta data. Dins del programa de festes, la Parròquia-Catedral de Sant Llorenç

s'encarrega de la Missa Solemne, a les 12 h, i l'aperitiu posterior a la Plaça de la Vila.

La celebració, força concorreguda per la comunitat, va ser presidida pel bisbe Agustí, com en altres anys anteriors, i concelebrada pel rector,

Mn. Josep Maria Domingo, i molts altres capellans vinculats a Sant Feliu de Llobregat actualment i al llarg del temps. La Coral de Sant Llorenç va animar litúrgicament l'Eucaristia amb els seus cants.

Interior del temple durant l'Eucaristia
(Foto: J. Lorenzo)

A la Plaça de la Vila, el bisbe, el rector i l'alcalde contemplen l'actuació dels gegants (Foto: J. Lorenzo)

AGENDA

Recés a la Casa de Betània.

Aquest recés anunciat la setmana passada per a l'1 d'octubre ha sofert un canvi de data per al següent diumenge, 8 d'octubre, de les 10 a les 16 h.

Obert a tothom. Predicarà Mn. Joan Rodríguez, director espiritual del Seminari de Barcelona.

Per a més informació: Casa de Betània (c/ Bonavista, 37 - tel. 933 751 102 - Cornellà de Llobregat).

LECTURES DE LA MISSA DIÀRIA I SANTORAL

11. ■ Dilluns (lit. hores: 3a setm.) [Col 1,24-2,3 / Sl 61 / Lc 6,6-11]. Sant Protus i sant Jacint, germans mrs. (s. IV); santa Teodora Alexandrina, penitent; beat Bonaventura Gran (Riudoms, 1620-Roma, 1684), rel. franciscà; sant Joan Gabriel Perboyre, prev. i mr.

12. ■ Dimarts [Col 2,6-15 / Sl 144 / Lc 6,12-19]. Santíssim Nom de Maria; Mare de Déu de Lluc.

13. □ Dimecres [Col 3,1-11 / Sl 144 / Lc 6,20-26]. Sant Joan

Crisòstom (†407), bisbe de Constantinoble i doctor de l'Església.

14. ■ Dijous [Nm 21,4-9 (o bé: Fl 2,6-11) / Sl 77 / Jo 3,13-17]. Exaltació de la Santa Creu.

15. □ Divendres [1Tm 1,1-2.12-14 / Sl 15 / Jo 19,25-27 (o bé: Lc 2,33-35)]. Mare de Déu dels Dolors; sant Nicodemes, mr.; santa Caterina de Gènova.

16. ■ Dissabte [1Tm 1,15-17 / Sl 112 / Lc 6,43-49]. Sant Corneli, papa (251-253), i sant Cebrià (Ci-

priano), bisbe de Cartago (249-258), mrs.; santa Edita, vg., princesa; beat Víctor III, papa (1086-1087).

17. ■ Diumenge vinent, XXIV de durant l'any (lit. hores: 4a setm.) [Sir 27,33-28,9 / Sl 102 / Rm 14,7-9 / Mt 18,21-35]. Sant Robert Bellarmí (1542-1621), bisbe de Càpua i doctor de l'Església, cardenal (jesuïta); sant Pere Arbués, prev. i mr. a Saragossa; santa Coloma, vg. i mr. a Còrdova; santa Ariadna, mr.; santa Hildegarda, vg.

Diumenge XXIII de durant l'any

COMENTARI

Si el teu germà peca, parleu-ne vosaltres dos sols

Entre els deportats a Babilònica hi ha un jove profeta: Ezequiel. Els cp. 33-39 són oracles de salvació amb missatge d'esperança per als deportats.

Fill d'home, t'he fet sentinella perquè vetllis sobre Israel. El profeta com a sentinella ha d'avisar dels perills que amenacen al Poble, tant en conjunt (v. 2s) com en particular (v. 7s).

La correcció fraterna és deure inherent al ministeri profètic. *Si no adverteixes el pecador perquè s'aparti del camí del mal, et faré responsable.*

Rm 13,8s recapitula totes les exigències de Déu en l'amor: *No quedeu a deure res a ningú si no és l'amor que us deveu els uns als altres.* Aquesta unificació té llarga tradició bíblica: el judaisme tardà ja mirava el manament de l'amor com el principi-resum de la Torà-Llei.

Sant Pau exclou la Llei com a camí de salvació, però l'accepta com a expressió pedagògica de la voluntat de Déu dins un procés que culmina en Crist (*Hb 1,1*).

En perícopa exclusiva de Mt, planteja Jesús què cal fer *si el teu germà peca.*

Mt 18 ve presidit pel criteri del fratern recolzament als *petits que creuen*, dels quals *el vostre Pare del cel no vol que es perdi ni un de sol.*

Si el teu germà peca, ves a trobar-lo i parleu-ne vosaltres dos sols: així si te'n fa cas, t'hauràs guanyat el germà. Pels rabins, *guanyar un germà* indica la seva conversió obtinguda en la missió.

Més que norma jurídica és camí amb bona pedagogia per aconseguir de debò la conversió del germà pecador, que mai s'associarà publicant les seves mancances.

Només *la Comunitat reunida* és ambient propici per a la correcció fraterna.

Mn. José Luis Arín

▶ Lectura de la profecia d'Ezequiel (Ez 33,7-9)

El Senyor em digué: «Fill d'home, t'he fet sentinella perquè vetllis sobre el poble d'Israel. Quan sentis dels meus llavis una paraula, els has d'advertir de part meva. Si jo amenaço el pecador amb la mort i tu no li dius res i no l'adverteixes que s'aparti del camí del mal, ell morirà per culpa seva, però jo et faré responsable de la seva sang. Ara, si tu l'havies advertit que s'apartés del mal camí i es convertís, però no s'ha convertit, ell morirà per culpa seva, i tu hauràs salvat la teva vida.»

▶ Salm responsorial (94)

R. *Tant de bo que avui sentíssi la veu del Senyor: «No enduriu els vostres cors.»*

Veniu, celebrem el Senyor amb crits de festa, / aclamem la Roca que ens salva; / presentem-nos davant seu a lloar-lo, / aclamem-lo amb els nostres cants. R.

Veniu, prosternem-nos i adorem-lo, / agenollem-nos davant del Senyor, que ens ha creat; / ell és el nostre Déu i nosaltres som el poble que ell pastura, / el ramat que ell mateix guia. R.

Tant de bo que avui sentíssi la seva veu: / «No enduriu els vostres cors com a Meribà, / com el dia de Massà, en el desert, / quan van posar-me a prova els vostres pares, / i em temptaren, tot i haver vist les meves obres.» R.

▶ Lectura de la carta de sant Pau als cristians de Roma (Rm 13,8-10)

Germans, no quedeu a deure res a ningú. L'únic deute vostre ha de ser el d'estimar-vos els uns als altres. Qui estima els altres, ha complert la Llei. No cometre adulteri, no matar, no robar, no desitjar allò que és d'un altre, i qualsevol altre manament, es troba en aquestes paraules: Estima els altres com a tu mateix. Qui estima no fa cap mal als altres. Estimar és tota la Llei.

▶ Lectura de l'evangeli segons sant Mateu (Mt 18,15-20)

En aquell temps, Jesús digué als deixebles: «Si el teu germà peca, vés a trobar-lo i parleu-ne vosaltres dos sols. Si te'n fa cas, t'hauràs guanyat el germà. Si no te'n fa cas, crida'n un altre o dos més, perquè la causa sigui judicada per la paraula de dos o tres testimonis. Si tampoc no feia cas d'ells, parla'n a la comunitat reunida. Si ni tan sols de la comunitat no volia fer cas, considera'l com si fos un pagà o un publicà. Us ho dic amb tota veritat: Tot allò que lligareu a la terra, quedarà lligat al cel, i tot allò que deslligareu a la terra, quedarà deslligat al cel. Us asseguro també que si dos de vosaltres aquí a la terra s'avenen a demanar alguna cosa, el meu Pare del cel els la concedirà, perquè on n'hi ha dos o tres de units en el meu nom, jo sóc enmig d'ells.»

▶ Lectura de la profecia de Ezequiel (Ez 33,7-9)

Esto dice el Señor: «A ti, hijo de hombre, te he puesto de centinela en la casa de Israel; cuando escuches una palabra de mi boca, les advertirás de mi parte. Si yo digo al malvado: "Malvado, eres reo de muerte", pero tú no hablas para advertir al malvado que cambie de conducta, él es un malvado y morirá por su culpa, pero a ti te pediré cuenta de su sangre. Pero si tú adviertes al malvado que cambie de conducta, y no lo hace, él morirá por su culpa, pero tú habrás salvado la vida.»

▶ Salmo responsorial (94)

R. *Ojalá escuchéis hoy la voz del Señor: «No endurezcáis vuestro corazón.»*

Venid, aclamemos al Señor, / demos vítores a la Roca que nos salva; / entremos a su presencia dándole gracias, / aclamándolo con cantos. R.

Entrad, postrémonos por tierra, / bendiciendo al Señor, creador nuestro. / Porque él es nuestro Dios, / y nosotros su pueblo, / el rebaño que él guía. R.

Ojalá escuchéis hoy su voz: / «No endurezcáis el corazón como en Meribá, / como el día de Masá en el desierto; / cuando vuestros padres me pusieron a prueba / y me tentaron, aunque habían visto mis obras». R.

▶ Lectura de la carta del apóstol san Pablo a los Romanos (Rom 13,8-10)

Hermanos: A nadie le debáis nada, más que el amor mutuo; porque el que ama ha cumplido el resto de la ley. De hecho, el «no cometerás adulterio, no matarás, no robarás, no codiciarás», y cualquiera de los otros mandamientos, se resume en esto: «Amarás a tu prójimo como a ti mismo». El amor no hace mal a su prójimo; por eso la plenitud de la ley es el amor.

▶ Lectura del santo Evangelio según san Mateo (Mt 18,15-20)

En aquel tiempo, dijo Jesús a sus discípulos: «Si tu hermano peca contra ti, repréndelo estando los dos a solas. Si te hace caso, has salvado a tu hermano. Si no te hace caso, llama a otros o a otros dos, para que todo el asunto quede confirmado por boca de dos o tres testigos. Si no les hace caso, díselo a la comunidad, y si no hace caso ni siquiera a la comunidad, considéralo como un pagano o un publicano. En verdad os digo que todo lo que atéis en la tierra quedará atado en los cielos, y todo lo que desatéis en la tierra quedará desatado en los cielos. Os digo, además, que si dos de vosotros se ponen de acuerdo en la tierra para pedir algo, se lo dará mi Padre que está en los cielos. Porque donde dos o tres están reunidos en mi nombre, allí estoy yo en medio de ellos.»